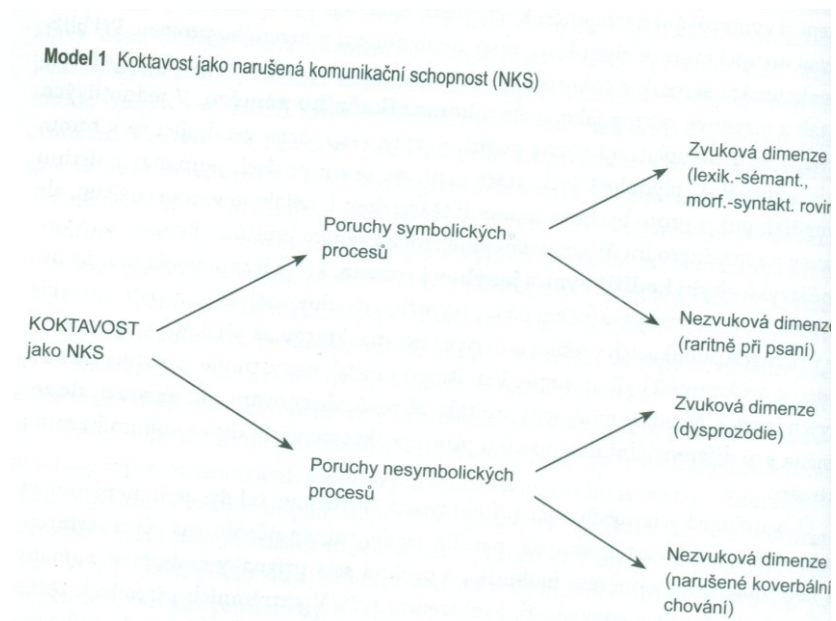

Zdroje

Lechta, V. (2010). Koktavost. Praha: Portál.

Lechta, V. a kol. (2003). Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.

Lechta, V. a kol. (2003). Terapie narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.

Model č. 4 Patogeneze koktavosti (Lechta, 2000b)

1. fáze: Vývojová dysfluence. Fyziologické neplynulosti (zpravidla repetice bez nadměrné námahy a psychické tenze) jako doprovodný příznak ontogeneze řeči, která ve většině případů spontánně zanikne.

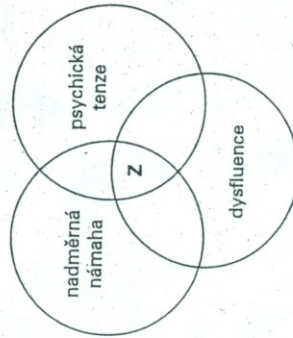

V případě nepříznivých okolností (např. genetická zátěž, chybná reakce prostředí na neplynulosti dítěte, orgánové odchylky, atypické mozkové procesy) dojde postupně k druhé fázi, přičemž se mohou střídát fáze koktání a plynulé řeči (*borderline stuttering*).

2. fáze: Incipientní koktavost. Přechod do patologie, zpočátku s omezením na proces mluvení; začínající průnik dysfluencí a nadměrné námahy. Mohou se vyskytnout prvky uvědomování si problému s řečí – zejména během aktu mluvění, první zážitky ztráty kontroly nad řečí.

V případě nepříznivých okolností fixace symptomatiky s postupným uvědomováním si handicapu (fixovaná koktavost) a pozvolný přechod do 3. fáze.

3. fáze: Chronická koktavost. Kompletní klinický obraz s postupnou habituací vzájemného průniku příznaků dysfluence, nadměrné námahy a psychické ten-

Neplynulost	Nadměrná námaha	Psychická tenze
Chronická koktavost (přibližně 14 let a více) habituace příznaků	prodlužování bloků spolu s tremorem rtů, sanice	logofobie, únikové, vyhýbavé chování, silné pocity frustrace a obavy z komunikace, změny ve složitosti mluvy
Fixovaná koktavost (asi 7–13 let) převaha prolongací, repetice hlásek	bloky, napětí, tlačení, zápolení se slovy, narušené koverbální chování	rozpaky, pocit blamáže, vyhýbavé chování, situacní strach, anticipování bloků a obtížných komunikačních situací
Incipientní koktavost (přibližně 5–7 let) prolongace, opakování části slov, redukovaná samohláška – schwa, sporadický výskyt období fluentní řeči	nepřirozená artikulace, vegetativní příznaky, znaky svalového napětí, někdy narušené koverbální chování, zvýšení tónu nebo akcelerace při dysfluenci	projevy netrpělivosti, hektika, občas uvědomění si obtíží, nejasné pocity frustrace, ustupující zrakový kontakt
Vývojová dysfluence (asi 3–4 roky) vsuvky, slovní repetice, opravy nekompletních vět	žádné nápadné projevy	žádné projevy

Tab. 6 Balbutiogram

BALBUTIOPRAM			
Jméno a příjmení	Datum narození:	Věk: f.	m.
Dýchání (stupeň)	Fonace (stupeň)	Artiklace (stupeň)	Prozódie (stupeň)
☐ nepravdivěné ☐ mléčé ☐ hlasy vědech ☐ dýchací spazmy ☐ narušené dýchání i v klidu ☐ jiné:	☐ tvrdé hlas, začátky ☐ inspirační tvorba hlasu ☐ nepřirozeně vysoký hlas ☐ nepřirozeně nízký hlas ☐ kolísání výšky ☐ dystonie ☐ jiné:	☐ nepřirozené artikulační postavení ☐ nazalizace ☐ dyslalie ☐ problémové hlásky: ☐ jiné:	☐ přízvuk: ☐ tempo: ☐ melodie: ☐ rytmus:
KLINICKÝ OBRAZ			
Dysfluence (%)	Nadmerná námaha (stupeň)	Psychická tenze (stupeň)	
☐ R1 – repetice částí slov/slabik ☐ RSZ – repetice celých slov ☐ P – prolongace ☐ I – interjeckce ☐ TPA – tichá nespr. lokaliz. pauza ☐ PRER – přerušované slovo ☐ NEK – nekompletní slovní zvrát ☐ OP – oprava ☐ jiné:	☐ b – blok ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (5 nejvýraznějších symptomů NakoCH, s etiologií NN – symptom, stupeň): 1. 2. 3. 4. 5. ☐ jiné:	☐ Vch – vyhýbavé chování ☐ Lo – logofobie ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (3 nejvýraznější symptomy NakoCH, s etiologií: PT – symptom, stupeň): 1. 2. 3. ☐ situační PT (3 nejzářší kom. sit.): ☐ jiné:	
% dysfluenci: K:	IA:	IZ:	Frekvence dysfluenci/min:
Balbutiogram			
%			
dysfluenci			
Úbory	1. šepot	2. simultánní řeč	3. zpěv
Závěr:	Vývojová dysfluence ☐	Incipliennti koktavost ☐	4. automatismy
Jiné:			5. reprodukcce
Datum:			6. dokončování vět
			7. čtení/po- pis obrázků
			8. spon-tánní řeč
			Chronická koktavost ☐
Výšetří:			

KOKTAVOST

Tab. 4a Záznamový arch – popisový narušeného koverbálního chování

Lokalizace	Symptomy	Stupeň	Etiologie
HLAVA	neřprné pohyby hlavy grimasy		
TVÁŘ	evdění spazmy na líčtu		
A	snašování čela		
KRK	neřprné mrouění		
Oči	zvedání obočí převrnutí zrakového kontaktu v momentě dysfluence		
ÚSTA	pohyby rty pokyání převrnutí otevřených úst během bloku temorů		
NOS	Frischešův symptom zafíření dlaní v pět		
RUCE	neřprné gestikulace		
NOHY	odpnutí při přikování bloku zvedání ramen		
TRUP	pohyby trupem		
VEGETATIVNÍ PRIZNÁKY	pození zčervenání zryčování hlasy		

Index NakoCH
Zaznamenal:

Datum:

Stupeň:
 0 – nevykazuje se
 1 – lehký (jak si ho obvykle nepovšimne, logoped jej při diagnostice identifikuje)
 2 – střední (je nápadný do té míry, že ho později už i laik)
 3 – těžký (interferuje s komunikačním záměrem v takovém rozsahu, že dosane běžného posluchače do rozpaků)
 4 – velmi těžký (znemožňuje realizaci komunikačního záměru mluviteli nebo odobování informace ze strany posluchače)

Etiologie:
 NI – psychická etiologie výskytu (dleho symptomů předpokládáme psychickou bariéru)
 NI – při zřetelné etiologii výskytu (dleho symptomů předpokládáme nadměrnou námahu)
Index NakoCH koverbálního chování – součet všech hodnot (tedy stupňů jednotlivých symptomů) součet všech možných bodů.

Tab. 4b Škála hodnocení symptomů NKS (aplikace na koktavost/narušené koverbální chování) – interpretace

0 – symptom se nevykazuje; to je maximální cíl terapie...

1 – lehký stupeň (lakem je obvykle nepostřehnutelný, logoped jej při diagnostice identifikuje); obvykle si tohoto stupně narušeného koverbálního chování všimnou jen profesionálové (logoped, příp. psychologové, lékaři); často si narušeného koverbálního chování na tomto stupni není vědom ani balbut.

2 – střední stupeň (je nápadný do té míry, že ho posřihne i laik); zde už jde o nápadný projev, jehož rušivý vliv ještě více zřasobuje vliv zakoktavání, a je třeba ho akutně korigovat.

3 – těžký stupeň (interferuje s komunikačním záměrem až do té míry, že dostane posluchače do rozpaků); běžný komunikační partner má dilema, jak správně zareagovat na lakto vyřrocené narušené koverbální chování balbutika.

4 – velmi těžký stupeň (přiznak je tak výstupňován, že může znemožnit realizaci komunikačního záměru mluviteli nebo znemožnit dekodování informace ze strany posluchače – tj. v konečném důsledku jde vlastně lakto z znemožnění realizace komunikačního záměru. Opakovaná nerealizace komunikačního záměru, ať je to z jakéhokoli důvodu, může vést k velmi vážné frustraci balbutika, ale i jeho nejbližšího okolí.

Značka	Symptom	Příklady
Dysfluence		
R1	repetice částí slov/slabik	<i>Má-má-máme</i> nádherné auto.
RS	repetice celých slov	<i>Máme-máme</i> nádherné auto.
RSZ	repetice slovních zvrátů	<i>My máme-my máme</i> nádherné auto.
P	prolongace*	<i>Mmmáme</i> nádherné auto.
I	interjekce hlásek/slabik interjekce celých slov interjekce slovních zvrátů	<i>My áááh máme</i> nádherné auto. <i>My žeano máme</i> nádherné auto. <i>My a tedy máme</i> nádherné auto.
TPA	tichá, nápadně dlouhá a nesprávně lokalizovaná pauza	<i>My máme... nádherné auto.</i>
PŘER	přerušované slovo	<i>My máme nádher___né auto.</i>
NEK	nekompletní slovní zvrát	<i>My máme___ jdu sám.</i>
OP	oprava	<i>M.... jezdíme na nádherném autě.</i>
Nadměrná námaha		
b	blok	___ <i>My máme</i> nádherné auto.
nakoch	narušené koverbální chování (lokaliz.)	hlava – H, nohy – N atd.
rhos	nepravidelné zrychlení tempa při dysfluenci	M – m – – – m – – – m
st	startér	
vp	vegetativní příznaky	hyperventilace, zčervenání z námahy atd.
Psychická tenze		
Vch	vyhýbavé chování	
Ti	tiky	
Zr	absence zrakového kontaktu	
Man	manipulace s obličejem, předměty	
Tř	třesení rukou	
Lo	logofobie, anxiózní	

Tab. 15

Podobnosti a rozdíly mezi breptavostí a kocktavostí

Hlavní rozdíli	Breptavost	Kocktavost
Základ poruchy	centrální porucha řeči	neurovegetativní dysfunkce
Charakter poruchy	nekřečovitý	křečovitý
Uvědomění si poruchy	není	projevuje se
Charakteristické znaky:		
– specifické příznaky	opakování	prodloužování a opakování
– tempo řeči	často příliš rychlé	převážně normální
– stavba výpovědi	mnohdy nesprávná	obvykle správná
– obava z výslovnosti některých hlásek	neobjevuje se	objevuje se
– koncentrace pozornosti na řeč	zlepšuje řeč	zhoršuje řeč
– relaxace, uvolnění	zhoršuje projev	zlepšuje promluvu
– cizí jazyky	zlepšují řeč	zhoršují řeč
– souhryby a grimasy	spíše se neobjevují	objevují se často
– záznam EEG	často rozsáhlý	obvykle v normě
– experimentálně vyvolány oční třás	parametry se přibližují normě	odchylika od normy
– melodie výpovědi	méně monotónní	více monotónní
Hlasité čtení:		
– době známého textu	špatně	plynule
– neznámého textu	plynule	špatně
Písmo	nedbalé, mnoho oprav a škrťů	zúžené
Účinky:		
– alkoholu	zhoršují	neovlivňují zápomně
– Leeova efektu	zhoršují	oslabují
Psychické vlastnosti	bezstarostnost pichlavost impulzivnost povrchnost	nesmělost nejistota brzdění aktivit nedůvěra
Průběh poruchy	stálý	sportánně zlepšovaný a zhoršovaný (návrtný)
Podstata terapie	zkoncentrování pozornosti na řeč	psychoterapie, jakož i odvracení pozornosti od řeči
Prognóza závisí	na soustředění	na emocionálním postoji pacienta

- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=AHY2UzOonig>
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=opkMyKGx7TQ>

B.B.C. News 6.0 p.m. 3rd September, 39
Information Room

The Speech of H.M. The King Summary

In this grave hour perhaps the most fateful in our history, I send to all my peoples, both at home and ever seas, this message with the same depth of feeling for each one of you as if I were able to cross your threshold and speak to you myself. For the second time in the lives of most of us we are at War. Over and over again we have tried to find a peaceful way out of the differences between ourselves and those who are now our enemies. But it has been in vain. We have been forced into a conflict and we are called with our allies to meet a challenge of a principle which if it were to prevail would be fateful to any civilized order in the world. It is a principle which permits the state of the selfish pursuit of power, to disregard its treaties and its solemn pledges, which sanction the use of force against the security and independence of other states. Such a principle, stripped of all disguise the primitive doctrine of might and right and if this principle were established throughout the world, the freedom of our own Empire and of the whole British Commonwealth of nations would be in danger. But far more than this the peoples of the world would be kept in bondage of fear and all hopes of peace and of the security of justice and liberty of nations would be ended. This is the ultimate issue which concerns us. For the sake of all that we ourselves hold dear and of the world order and peace it is inevitable that we should refuse to meet the challenge. It is to this high purpose that I now call my people at home and my people across the seas who will make our call their own. I ask them to stand calm and firm and united in this time of trial. The task will be hard. There may be dark days ahead and war is no longer confined to the battle field but we can only do the right as we see the right and reverently commend our cause to God. If one and all be resolutely faithful today, ready for whatever service or sacrifice it may demand, with God's help we shall prevail. May he bless and keep us all.

Obr. 9 Hierarchie příznaků breptavosti

Příznaky breptavosti první úrovně (týkající se obsahu výpovědi)	neuvědomování si problému slabé chápání výpovědi
Příznaky breptavosti druhé úrovně (týkající se formy výpovědi)	nesprávné věty chudá skladba
Příznaky breptavosti třetí úrovně (týkající se substance výpovědi)	nepravdivé tempo řeči revize prodlužování hlásek monotónní řeč
Příznaky breptavosti čtvrté úrovně (týkající se formy výpovědi)	rychlé tempo řeči opakování hlásek, slabik, slov a vět embolofraze chybná artikulace

Tab. 13 Základní a přídatné symptomy breptavosti

(podle Louise, Hinzmana a Hula, 1985)

Základní symptomy	%	Druhotné symptomy	%
Rychlé tempo řeči	88,96	Chybná artikulace	40,00
Chybné věty	62,99	Neurologické poškození	35,71
Dezorganizace myšlení	59,74	Rodinná breptavost	33,57
Nepřavidelné tempo řeči	59,74	Opožděný vývoj řeči	30,00
Neznalost problému	57,80	Poruchy motorické koordinace	29,29
Opakování slov	47,40	Nedostatek školních schopností	24,85
Opakování hlásek, slabik	44,81	Společenská nepřizpůsobivost	27,14
Opakování vět	41,56	Opakování vět	27,14
Slabé chápání výpovědi	40,91	Boj s neplýnulostí řeči	27,14
Snížení koncentrace pozornosti	38,96	Těžkosti při učení	27,14
Revize	33,74	Slabé chápání výpovědi	27,14
Nedostatek školních schopností	26,69	Chudá syntax	27,14
Chybná artikulace	25,97	Opakování slov	26,43
Chudá syntax	25,32	Snížená koncentrace pozornosti	23,57
Řeč bez obsahu	25,32	Opakování slabik, hlásek	21,43
Embolofraze	24,68	Prodlužování hlásek	20,71
Poruchy motorické koordinace	21,43	Chybné věty	20,71
Opožděný vývoj řeči	20,13	Problémy při psaní	20,00
Těžkosti při učení	20,17	Dezorientace myšlení	18,57
Boj s neplýnulostí řeči	19,50	Napětí během řeči	17,86
Neurologické poškození	16,89	Nepřavidelné tempo řeči	17,14
Napětí během řeči	12,94	Neznalost problému	17,14
Prodlužování hlásek	11,69	Řeč bez obsahu	16,43
Problémy při psaní	11,04	Revize	16,43
Rodinná breptavost	9,10	Monotónní řeč	15,71
Monotónní řeč	7,80	Nedostatek hudebních schopností	15,00
Ostatní údaje	7,80	Sekundární příznaky poruch chování	15,00
Společenská nepřizpůsobivost	7,14	Embolofraze	13,57
Sekundární projevy poruch chování	3,25	Rychlé tempo řeči	6,43
Nedostatek hudebních schopností	1,30	Ostatní údaje	3,57